

Vlaams
Parlement

stuk **44** (2012-2013) – Nr. 2
ingediend op 19 december 2013 (2013-2014)

Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie

Jaarverslag 2012

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking
uitgebracht door de heer Johan Verstreken

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Frank Creyelman.

Vaste leden:

de heren Paul Delva, Ward Kennes, mevrouw Sabine Poleyn, de heer Johan Verstreken;
de heer Frank Creyelman, mevrouw Marijke Dillen, de heer Christian Verougstraete;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
mevrouw Mia De Vits, de heer Jan Roegiers;
de heren Marc Hendrickx, Karim Van Overmeire;
de heer Peter Reekmans;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Plaatsvervangers:

de heer Lode Ceyskens, mevrouw Cindy Franssen, de heren Peter Van Rompuy, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Stefaan Sintobin, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Bart Tommelein;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Fatma Pehlivan;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Liesbeth Homans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Toegevoegde leden:

de heer Christian Van Eyken.

Stukken in het dossier:

44 (2012-2013) – Nr. 1: Jaarverslag Vlaams Vredesinstituut

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting door de heer Tomas Baum, directeur van het Vlaams Vredesinstituut	4
1.1. Het Vlaamse wapenhandelbeleid in 2012.....	4
1.2. Herdenking 100 jaar Eerste Wereldoorlog	6
1.3. Het Vredesinstituut in 2012	6
1.4. Vooruitblik 2014.....	7
2. Bespreking	8
2.1. Vragen en opmerkingen van de leden.....	8
2.2. Antwoorden van de heer Tomas Baum	9
Gebruikte afkortingen	12

De Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden en Internationale Samenwerking besprak op 26 november 2013 het jaarverslag over het werkjaar 2012 van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie (hierna aangeduid als het Vredesinstituut).

1. Inleidende uiteenzetting door de heer Tomas Baum, directeur van het Vlaams Vredesinstituut

De heer *Tomas Baum* zegt dat hij eerst zal ingaan op het Vlaamse wapenhandelbeleid in 2012. Daarbij zal de aandacht onder meer uitgaan naar de implicaties van het nieuwe Vlaamse Wapenhandeldecreet voor de praktijk van het vergunningenbeleid. Er zijn ook projecten ontwikkeld in verband met vuurwapens, aansluitend bij de aandacht in deze commissie voor de invoer daarvan. In het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog heeft het Vredesinstituut initiatieven ontwikkeld op diverse niveaus. Voorts zal nog een beknopte kijk op een paar activiteiten tijdens het afgelopen jaar worden geboden. Ook een korte vooruitblik op het volgende werkjaar ontbreekt niet.

1.1. *Het Vlaamse wapenhandelbeleid in 2012*

VN-wapenhandelverdrag

In 2012 bewoog er heel wat inzake wapenhandelcontrole, niet alleen met een Vlaams decreet, maar ook internationaal. Binnen de marges van de VN en later in de schoot van de VN is er onderhandeld over een internationaal wapenhandelverdrag. Wat niet lukte in 2012, werd in 2013 toch een feit. Er werd een verdrag aangenomen, zij het dat het niet zo universeel is als gewenst. Er is uiteindelijk een resolutie van de Algemene Vergadering van de VN gestemd, waarin werd opgeroepen om een verdragstekst neer te leggen die de landen dan konden ondertekenen. Minder positief is dat Rusland en China, die toch belangrijke wapenleveranciers zijn, vooralsnog hun steun niet hebben betuigd aan het project. De VS daarentegen zijn wel aan boord gehouden, wat niet onbelangrijk is in de wereldwijde context. De parlementen moeten instemmen met het verdrag voordat het geratificeerd kan worden. In België is dat voorlopig alleen door het Waals Parlement gebeurd.

De Europese landen waren trekkers van dit verdrag en hielden het onderwerp internationaal mee op de agenda. De dynamiek die is ontstaan, wordt best verder ondersteund door een vlot ratificatieproces.

Wapenhandeldecreet

Bij het Vlaamse Wapenhandeldecreet vraagt de spreker vooral aandacht voor de implicatie inzake transparantie. De commissieleden waren het gewoon om vrij gedetailleerd over elke vergunning en export geïnformeerd te worden. Het nieuwe systeem van wetgeving impliceert dat er heel wat van de radar verdwijnt, wat niet onbelangrijk is voor de parlementaire controle.

De wapenhandel in 2012 werd onder de loep genomen en daarbij bleek dat in de laatste maanden van dat jaar, de ‘catch-allclausule’ niet meer werd ingeroepen. Die clausule laat zoals bekend toe aan de overheid om bepaalde risicovolle transfers van producten, die strategisch belangrijk zijn, een vergunningsplicht op te leggen als dat nodig geacht wordt. Dergelijke goederen staan niet op een lijst, maar krijgen een vergunningsplicht opgelegd. Via die clausule wordt niet meteen aangestuurd op de weigering van een vergunning, maar het geeft wel aan dat nauwgezet zal worden toegezien op de export. Met de ICT-directive in het kader van de Europese eenvormigheidsoperatie, kon dat niet langer binnen de Europese context gebeuren. Zo verdwijnen zaken van de radar. Er wordt van uitgegaan dat er in een Europese context nooit een veiligheidsrisico zal zijn dat dergelijke speciale maatregel wettigt.

Er werd een nieuwe formulering opgenomen van ‘catch-all’ voor de export van wapens en militair materieel buiten de EU. Tot voor kort ressorteerde de helft van de Vlaamse export onder de categorie van de ‘catch-all’. Bepaalde producten waarvan niet duidelijk is of ze op internationale lijsten staan, kregen systematisch een ‘catch-all’. Dat daarvan wordt afgestapt, betekent ook dat voor goederen die vroeger als potentieel problematisch werden gezien en die een vergunning behoeften, plots geen vergunning meer nodig is voor de export binnen én buiten de EU. Dat is een grondige wijziging en er moet terdege worden nagegaan of de veiligheidsrisico’s die daarmee gepaard gaan, voldoende afgedekt zijn.

In de Europese context wordt de mogelijkheid geboden om naar bepaalde bestemmelingen binnen de EU goederen te sturen, zonder dat de betrokkene zelf een individuele vergunning moet aanvragen. Er wordt een algemene vergunning gegeven, die op een website gepubliceerd wordt. Voor Vlaanderen gaat het om een ministerieel besluit. Dit laat bepaalde ontvangers in andere EU-landen toe dat ze geen vergunning meer moeten aanvragen, maar de open vergunning op de bewuste website te gebruiken. Zodra aan de voorwaarden voldaan is, kan de vergunning worden gebruikt. Het systeem met een vergunning die door de overheid wordt gegeven, die op haar beurt rapporteert aan het parlement, dat zo de lijst van vergunningen ziet, gaat niet meer op. Het decreet voorziet wel in mogelijkheden om te rapporteren over wat er gebeurt, maar er zal in de praktijk nog moeten blijken wat daarmee gebeurt. De controle zal hoe dan ook post factum zijn in plaats van vooraf. Er is nog geen beeld op hoe dat in de praktijk zal verlopen. Terwijl het bij de ‘catch-all’ om een probleem gaat, is het hier veeleer een aandachtspunt: bij de rapportage door de Vlaamse Regering wordt best bekeken wat er met de algemene vergunningen gebeurt.

Op het Vlaamse niveau legt de algemene vergunning de weg open doordat ze voor alle goederen naar alle ontvangers in EU-landen gebruikt kan worden, zonder een voorafgaande andere vergunning. De buurlanden maken een onderscheid. In Duitsland bijvoorbeeld kan dat type vergunning niet gehanteerd worden voor oorlogswapens, in Nederland niet voor vuurwapens, kanonnen en munitie. De enige uitzondering in Vlaanderen is dat de gecertificeerde industrie in een andere EU-lidstaat niet zomaar wapens die in het VN-wapenregister zijn opgenomen, kan ontvangen met de algemene vergunning. Alle actoren echter wel.

De aandacht voor export naar het Midden-Oosten verhoogt. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat Frankrijk aan Egypte wilde leveren via de Antwerpse haven, maar dat geen doorvoervergunning werd verleend door de Vlaamse Regering. Wat de export naar Saoedi-Arabië betreft, heeft de minister-president in deze commissie verklaard dat er veel verfijnder zal worden toegezien op wat daar gebeurt en dat er ook veel meer controle zal gebeuren op het eindgebruik. Het is nog niet duidelijk wat dat in de praktijk zal betekenen. Er is alvast een belangrijke verschuiving te noteren: waar vroeger werd aangegeven dat bepaalde producten via een derde land ergens belandden, wordt nu vaak alleen de eindbestemming vermeld. De logistieke ketting verdwijnt zo wat uit het zicht. Er zijn alvast goede intenties met de grotere aandacht voor controle, maar hoe ver dat in de praktijk zal gaan, is ook hier niet duidelijk.

De ‘intangible technology transfer’ of de overdracht van technologie of software die geen tastbare goederen zijn, vormt een ander aandachtspunt. De controle daarop verloopt uiteraard anders dan voor materiële goederen, het gaat hier immers niet om goederen die een grens passeren. Het gaat meer om ‘compliance management’ en er is nood aan bewustmaking van het bedrijfsleven over de risico’s die hieraan verbonden zijn. Alle mailverkeer controleren is uiteraard onmogelijk, maar net die ene mail tegenhouden die het misschien mogelijk maakt dat er bijvoorbeeld in Iran een raket wordt geproduceerd, is het doel. Dit vergt in elk geval creatieve regulering in de toekomst, besluit de spreker.

De heer Baum zegt voorts dat wat de invoer van vuurwapens betreft, het belangrijkste probleem het bestaan bleek van de lijst met HFD-wapens die van vergunningsplicht worden vrijgesteld. Op basis daarvan mocht men in België bijvoorbeeld een handvuurwapen uit de Tweede Wereldoorlog bezitten. De federale overheid heeft intussen beslist die lijst te schrappen. Dat probleem met wapens waarop geen toezicht was, is dus ook voor Vlaanderen opgelost.

De kritiek op het Centraal Wapenregister noemt de heer Baum historisch vaak terecht. Dat was inderdaad niet altijd een zeer performant systeem. Toch wijst hij erop dat met het loutere bestaan van zo'n register, België in de Europese context een voorloper is. Alleen Duitsland heeft een aanzet in die zin, andere EU-landen zijn momenteel niet actief bezig met de registratie van alle wapens en hun eigenaars.

1.2. Herdenking 100 jaar Eerste Wereldoorlog

In 2012 heeft het Vredesinstituut een boek gepubliceerd over de herdenking van honderd jaar Eerste Wereldoorlog. Met dat thema is op drie niveaus gewerkt. Het boek was in de eerste plaats bedoeld voor lokale actoren en moest inhoudelijk gefundeerde actie ter zake stimuleren. Het boek verzamelt geschiedschrijving, vooral rond de gewone man in die oorlogsperiode. Ook de aanpak om daar iets mee te doen, wordt meegenomen. Via onder meer de erfgoedcellen en de positieve samenwerking met het projectsecretariaat '100 jaar Groote Oorlog' wordt het zeer breed verspreid. Het boek wordt veel gebruikt en de insteek lijkt te werken.

Voorts is er ook advies gegeven aan de Vlaamse overheid, om een algemene visie te ontwikkelen op de herdenking. Dat was al deels gebeurd, maar bijvoorbeeld de vredesboodschap kwam wat minder naar voren. Er zijn suggesties gedaan en daarbij is gewezen op het belang van historici, bijvoorbeeld als actor in een adviescommissie. Zij weten als vakmensen het best waarover het gaat en garanderen de correctheid van de feiten en een genuanceerde omgang met de geschiedenis. Het beleidsoverschrijdend aspect van de herdenking is intussen duidelijk in de vele initiatieven. Zo is er een brochure gemaakt voor Toerisme+, om aan de herdenking binnen het toeristische kader een respectvolle plaats te geven, inherent aan de feiten.

Zeer recent is op initiatief van het Departement internationaal Vlaanderen het Trauma- en Transformatienetwerk opgericht, een zeer lovenswaardig initiatief. Doel is op drie niveaus met trauma en transformatie om te gaan door wetenschappelijke kennis in Vlaanderen te valoriseren voor het buitenlands beleid. Qua medische traumabehandeling gaat het om fysieke wonden. Voorts gaat het om psychosociale ondersteuning, individueel en collectief. Een derde luik richt zich op bestuursstructuren. Na een periode van conflict is advies over bijvoorbeeld het opmaken van een grondwet, bescherming van minderheden enzovoort, nuttig.

1.3. Het Vredesinstituut in 2012

De heer Baum licht ook de activiteiten van het Vredesinstituut in 2012 toe. Daarbij wordt altijd gepoogd de betrokkenheid van het parlement te verhogen. Zo werd een werkbezoek gebracht aan Gatewing, een bedrijf dat onbemande vliegtuigjes (drones) maakt voor luchtfotografie. Er is ter plekke gepraat met de bedrijfsleider, de risico's werden ingeschat en er werd een evaluatie gemaakt van het beleid op Vlaams niveau inzake vergunningen.

Bij de presentatie van een boek lukte het om zowel de minister als een aantal volksvertegenwoordigers en de auteurs samen te brengen. Onderzoek vraagt uiteraard tijd, maar enkele keren per jaar is er een dergelijke gelegenheid en dan wordt geprobeerd daar het maximale uit te putten. In de eerste plaats naar de politiek en het parlement, maar ook naar het brede publiek en naar betrokkenen en administraties wordt geprobeerd om zoveel

mogelijk aandacht te krijgen voor wat het Vredesinstituut doet. Voor wapenhandel is dat vaak gemakkelijker dan voor andere onderwerpen, omdat de media daar sneller op inpikken, maar toch wordt ook voor andere onderwerpen naar een laagdrempelige aanpak gestreefd.

De sociale media worden maximaal benut om de gegevens zoveel mogelijk te verspreiden en reacties uit te lokken. Het Vredesinstituut probeert ook zoveel als mogelijk in andere netwerken wereldwijd betrokken te zijn. Er is altijd veel aandacht voor bijvoorbeeld de jaarlijkse analyse van de Vlaamse export. Het Vredesinstituut is tevens betrokken bij een project van de Europese Commissie rond het gebruik van Europese fondsen in de ondersteuning van het vredesproces in Noord-Ierland. De vooruitzichten zijn daar goed en er wordt van de ontvangers van fondsen ook gevraagd de getrokken lessen te verspreiden.

De heer Baum vermeldt expliciet ook het netwerk European Consortium for Non-Proliferation. Het gaat om een groep Europese denktanks waarbij het Vredesinstituut als kleine speler van in het begin is aangesloten. Elke conferentie heeft het instituut wel een inbreng. Alles loopt onder auspiciën van de European External Action Service. Die inbreng van een Vlaamse stem is van wezenlijk belang, door de specifieke context van waaruit wordt gewerkt. Zo is ‘multilevel governance’ hier normaal, maar in veel andere landen minder bekend.

1.4. Vooruitblik 2014

Er is recent nog een conferentie gehouden samen met GRIP om een evaluatie te maken van tien jaar regionalisering van de Belgische wapenhandel. Via de diverse bijdragen werd daar een zeer goed beeld geschetst van de Belgische wapenhandel. De hele historiek en een zeer gedetailleerd beeld van die omgeving zullen ook meegenomen worden in een boek-project dat medio 2014 klaar zou moeten zijn. Ook over het al vermelde nieuwe juridische kader van de wapenhandel mag een boek worden verwacht.

Daarnaast staat een onderzoeksproject op stapel inzake handel in, bezit van en gebruik van vuurwapens. Het gaat daar om een uitvloeisel van de aandacht voor de export van vuurwapens. Er is zeker in de Europese context een ruime aandacht voor de problematiek van vuurwapens, zo blijkt. Er is vrij verkeer van goederen en personen en als daar transport van vuurwapens bij is, krijgt men op Europees niveau daar moeilijk greep op. Er is vraag naar meer onderzoek over onder meer illegale wapenhandel.

In 2014 wordt ook gewerkt rond het thema ‘stedelijkheid en geweld’ of de veronderstelde samenhang tussen de stedelijke omgeving en een bepaalde soort van geweld die daar stevast opduikt. Geweld wordt bekeken in een verstedelijkingsproces, waarin conflicten soms intenser worden.

Deels op initiatief van het Vlaams Parlement wordt een fototentoonstelling van Jimmy Kets voorbereid. Hij maakt honderd foto’s die met herdenking in verschillende dimensies uitpakt. Dat zou overigens de laatste fototentoonstelling worden in De Loketten.

Met de verkiezingen van 2014 in het vooruitzicht, zegt de heer Baum dat een analyse werd gemaakt van de talrijke adviezen die het Vredesinstituut al heeft uitgebracht. Daaruit zijn een aantal algemene normatieve doelstellingen gedistilleerd die voor het Vredesinstituut primeren. Vooreerst wordt er gepleit voor een genuanceerde omgang met het verleden en voor een adequate regulering van wapenhandel, zowel wetgevend als bij de implementatie van de wetgeving. Er wordt ook gepleit voor inspanningen met betrekking tot processen van geweldloze conflicthantering. Zo is er rond vredeseducatie al veel advies verstrekt. Het Vredesinstituut vraagt tot slot om een ethisch en doordacht beleid dat zich ook verantwoordt.

2. Bespreking

2.1. *Vragen en opmerkingen van de leden*

De heer *Ward Kennes* noteert dat de ratificering van het VN-wapenhandelsverdrag moet worden opgevolgd, net als de veiligheidsrisico's in het kader van de 'catch-allclause'. De herdenking van de grote oorlog komt geregeld aan bod, ook in deze commissie. Op een beurs in Londen ter zake speelde Vlaanderen een belangrijke rol. In het kader van de problematiek van het herdenkingstoerisme werd de link met vredeseducatie ook gelegd.

De lancering van het Trauma- en Transformatienetwerk begin november 2013 vindt het lid bijzonder interessant. Hij is overtuigd van de werkingskracht ervan om Vlaanderen meerwaarde te bieden in de internationale context. Vlaanderen kan bogen op ruime inzichten inzake fysiek trauma, individueel en collectief psychosociaal lijden, omgaan met verzoening en het verleden enzovoort.

De ervaring van Vlaanderen met minderhedenbescherming en de institutionele en constitutionele instrumenten kan ook een zinvolle bijdrage zijn in de wereldcontext. Het lid hoopt in de toekomst een aantal realisaties te mogen verwachten en meent dat Vlaanderen iets kan bijbrengen rond vluchtelingenstromen en ontwrichte gemeenschappen en de enorme nood aan individuele en collectieve psychosociale ondersteuning en aan heropbouw.

Bedoelt de heer *Baum* de twee wereldoorlogen als hij het heeft over een genuanceerde omgang met het oorlogsverleden? Gaat het specifiek over het Belgische verleden of over Vlaanderen of Europa? Wat houdt het werk voor het volgende jaar in? De heer *Kennes* verwijst naar de recente verzoeken om erkenning van het leed van families die met onrechtmatige terechtstellingen in WO I geconfronteerd zijn. Gaat het over dergelijke zaken? Hoe moet het lid die 'genuanceerde omgang' interpreteren?

De heer *Jo De Ro* zegt namens Open Vld dat het rapport de kwaliteit en de meerwaarde van het instituut voor de werking van het Vlaams Parlement aantoonst. Hij juicht ook de samenwerking met de CANON cultuurcel toe. Is er naar aanleiding van de door die cultuurcel uitgebrachte adviezen door scholen meer gebruikgemaakt van het aangeboden materiaal? Heeft het Vredesinstituut daar zicht op? En indien niet, is er binnen het instituut een beleid dat erop gericht is dat van dichtbij op te volgen?

Het boek over 1914-1918 gaat, zoals in het jaarverslag wordt aangegeven, uit van twee richtsnoeren: de meerstemmigheid van de geschiedenis en de vredesgedachte van onderuit. De Vlaamse Regering en de Vlaamse overheid hebben al enige jaren een werkgroep rond de herdenking van WO I. De herdenkingsperiode gaat in 2014 in. Ondervindt het Vredesinstituut bij de projecten die worden ondersteund en die georganiseerd zullen worden, ook voldoende aandacht voor de twee belangrijke richtsnoeren?

In het kader van het Prins Filipfonds gaat er in de periode 2014-2018 bijzondere aandacht naar uitwisseling tussen scholen en de drie gemeenschappen vanuit de invalshoek van de grote oorlog. Is het Vredesinstituut daarbij betrokken? Heeft het materiaal kunnen aanleveren of deelnemende scholen kunnen ondersteunen? Of worden de scholen uitsluitend naar de website verwezen?

De heer *De Ro* zegt voorts dat Open Vld verheugd is over het onderzoek rond fysiek geweld bij allochtone jongeren, dat een aantal alomtegenwoordige vooroordelen wist te ontcrachten. In het algemeen is de vraag echter of er met dergelijke rapporten en de inspanningen die worden gedaan, ook voldoende gebeurt nadien.

De commentaar van de Wetenschappelijke Raad over het werk van het Vredesinstituut en de onderzoekers is uiterst lovend. Over het boek rond 1914-1918 bijvoorbeeld werd gesteld: “ (...) toch is dit boek zonder twijfel uitstekende reclame voor de geschiedschrijving als discipline zelf.”. De manier waarop iets wordt gebracht wordt alsmaar belangrijker en ook daar scoort het Vredesinstituut duidelijk, stelt het lid.

Tijdens het recente werkbezoek aan Cambodja werd na het bezoek aan het genocidemuseum in Phnom Penh de vraag gesteld of het onderwijs daar voldoende aandacht heeft voor het vertellen van de geschiedenis van 1975 tot 1979 en de drama's die zich toen hebben afgespeeld. Uit het eerlijke antwoord dat toen werd gegeven, bleek dat dit veel te weinig is gebeurd, en dat was wellicht nog een understatement. Is het mogelijk om een gesprek aan te gaan met de VVOB, die werkzaam is in Cambodja, onder meer inzake lerarenopleiding, om technieken over te brengen om de moeilijke ervaringen aan te brengen? Ongetwijfeld is er ook hier nog veel werk voor het verwerken van het verleden van beide wereldoorlogen, maar er is hier hoe dan ook al veel ervaring opgebouwd, en dat kan misschien worden doorgegeven via de VVOB.

Geweldloze conflictbeheersing vormt een wezenlijk onderdeel van het werk van het Vredesinstituut. In 2013 kreeg de maatschappij te maken met het omgekeerde: jongeren die bewust het geweld opzoeken in het buitenland en er gaan strijden in een gewapend conflict. Zijn er plannen om dat fenomeen onder de loop te nemen en scholen en ouders te ondersteunen?

De heer *Johan Verstreken* uit zijn tevredenheid over het feit dat de resolutie betreffende het Vlaamse beleid voor een levende herinnering aan de Eerste Wereldoorlog (*Parl. St.* VI.Parl. 2008-09, nr. 2205/6) die hij in de vorige legislatuur heeft opgesteld, goed wordt aangevend, onder meer ook door het Vredesinstituut, dat hier toch een belangrijke rol heeft. De aandacht gaat nu vooral naar trauma en de genuanceerde benadering van het oorlogsverleden. Het lid haalt ook nog de onterechte executies tijdens WO I aan. Soldaten werden nogal eens als deserteurs bestempeld, terwijl ze met een trauma worstelden. In hoeverre heeft het Vredesinstituut toegang tot archieven in verband met de wereldoorlogen, ook van militaire rechtbanken? Blijkbaar is het heel moeilijk om daar inzage te verkrijgen.

2.2. *Antwoorden van de heer Tomas Baum*

De heer *Tomas Baum* gaat eerst in op het fenomeen van geradicaliseerde jongeren die naar conflictgebieden trekken. Historisch is dat fenomeen overigens niet nieuw, al is het uitzonderlijk voor de huidige tijd. Het probleem is reëel, maar het gaat in wezen over een relatief beperkt aantal personen. Het hele systeem aanpassen aan die context, gaat dan ook niet op. In de context van stedelijkheid en geweld is wel nagedacht over de mate waarin dat aspect als focus zou worden opgepikt, bijvoorbeeld voor een eerste conferentie. De problematiek bleek evenwel te specifiek daarvoor. Het Vredesinstituut is wel zeker bereid de bredere uitwerking verder in acht te nemen en op te volgen, bijvoorbeeld de dimensie waarbij iemand terugkeert en over de schreef gaat. Dan is er een causale variabele om te onderzoeken in het licht van dat concept van stedelijkheid en geweld. Expliciet met radicalisering zijn andere instanties bezig. De personeelsbezetting van het Vredesinstituut, met maar vier onderzoekers, is bovendien te klein. Toch wil de heer Baum met de raad van bestuur bekijken hoe en in hoeverre met dat thema op lange termijn iets kan worden gedaan. Er zijn contacten gelegd met mensen om het fenomeen in kaart te brengen, maar het Vredesinstituut achtte zichzelf niet de meest aangewezen speler om voor heel Vlaanderen ter zake een rol te spelen. Als de vraag er is, is de bereidheid er wel om daar meer mee te doen.

De vraag werd gesteld wat wordt bedoeld met ‘genuanceerd omgaan met het oorlogsverleden’. De spreker brengt dat op drie niveaus in beeld. Heel pragmatisch zijn zaken die ontwikkeld worden om iets uit te leggen vaak gemakkelijk te linken aan karikaturen en

stereotypes. Het is ook verleidelijk om dat zo aan te pakken: de selectie van extreme verhalen om iets te kaderen is een gemakkelijke oplossing. Dat levert weliswaar een zekere duidelijkheid op, maar men moet zich er altijd van bewust blijven dat het verhaal veel genuanceerder is. Het blijft een vrij weerbarstig verleden en historici zullen al snel stellen dat er misbruik van wordt gemaakt of dat men fout bezig is. Het gaat hier natuurlijk niet om historisch onderzoek, maar om een project. Meer principieel wordt met die genuanceerdheid beoogd het verleden zoveel mogelijk zelf te laten spreken. Dat raakt aan de essentie van de visie van het Vredesinstituut. Een hedendaags probleem proberen op te lossen door in het verleden naar voorbeelden of alternatieve opties te zoeken, blijft altijd wringen. Het verhaal van een vluchteling voor zichzelf laten spreken zorgt er daarentegen voor dat mensen in staat zijn om met de juiste begeleiding en in de juiste context met die informatie iets te doen. Nuanceren zit dan in het accepteren van dat weerbarstig en divers verleden en er ook zo mee om te gaan.

Genuanceerdheid zit voorts ook in het feit dat die geschiedenis een onderhandelings tafel is, om het met de woorden van schrijver Erwin Mortier te zeggen. Een visie daarop opleggen gaat niet, omdat er ook anderen om de tafel zitten. Voor Vlaanderen uit zich dat concreet in de ontmoeting met een Britse Commonwealth-herdenking, die veel positiever staat tegenover oorlog als een middel om de wereld beter te maken. Vlaanderen houdt vast aan het motto ‘nooit meer oorlog’ en België spitst zich toe op de rol van België in het geheel. Nuance aan de onderhandelings tafel is belangrijk om al die benaderingen samen te brengen. Nuanceren is dan ook moeilijker dan het op het eerste zicht lijkt.

Ook inzake de executies in WO I geldt dat. Daar is wel degelijk aandacht voor, maar als dat in onvoldoende mate het geval zou zijn, zullen er extra inspanningen worden geleverd. Een artikel in het oprichtingsdecreet laat het Vredesinstituut toe informatie op te vragen om zijn werk te kunnen uitvoeren. In hoeverre dat uitwerking heeft en draagkracht als het gaat om archieven die beschermd zouden zijn, weet de heer Baum niet. Hij laat dat nagaan en koppelt dan terug. Historisch onderzoek vervangen, is echter niet de opdracht van het Vredesinstituut. Als dat relevant kan zijn in een beleidscontext, kan het echter wel doorgaan op een onderwerp.

Voorts werd de vraag gesteld wat het instituut meer doet met het bronnenmateriaal dan ontsluiting naar het onderwijs. Het Vredesinstituut is een parlementaire instelling, geen actor in het onderwijsveld, en er zijn grenzen inzake het gebruik van het bronnenmateriaal. Naar aanleiding van een vrij omvangrijke analyse kwam de idee op om partners te zoeken om een ruime databank aan te leggen en informatie te delen. Dat bleek toen niet mogelijk en dus ontwikkelde het instituut er zelf een. Die databank is bezocht geweest, maar veel belangstelling was er niet. Met de onderwijssector wordt de mogelijkheid bekeken om de gegevens in een grote databank onder te brengen, die dan ook wel onderhouden dient te worden. Er zijn dus goede contacten en functioneel werkt dat goed, al zal het Vredesinstituut nooit een onderwijsactor worden. Het zal altijd een schakel naar het beleid proberen te zijn. Als er zinvolle synergieën mogelijk zijn, zal het instituut daar echter aan meewerken.

Een andere vraag betrof de aandacht voor de meerstemmigheid in de herdenking van WO I. Er zijn enorm veel initiatieven en nadien is het misschien wel nuttig om eens te bekijken wat ze hebben bijgebracht. Het boek vindt alvast zeer veel weerklank. Een brochure van de provincie Limburg verwijst naar het boek en geeft aan hoe met de herdenking kan worden omgesprongen. Zo wordt de boodschap van meerstemmigheid ook meegenomen. Die boodschap vormt een gouden standaard, ook in de meer lokale context: wat is er gebeurd en wat hebben we daarrond nog te bieden of te tonen? Het principe wordt dus zeker aangewend, besluit de heer Baum. Hij meent dat er in het algemeen wel genuanceerd wordt omgesprongen met het thema. De brochure van Toerisme+ zal volgens de spreker ook als multiplicator voor deze uitgangspunten werken.

De heer Baum is blij met de pluim over het onderzoek naar geweld bij allochtone jongeren. Bij de aanvang van het project waren er geen data beschikbaar over dat thema, maar bij de oplevering van het rapport bleek plots dat er in Brussel een nieuwe studie beschikbaar was. Er is dan een aanvullende analyse gevraagd, die verwerkt is en gepubliceerd in een synthesesnota, gecombineerd met de andere gegevens. Objectivering van een dergelijk gevoelig onderwerp is van belang. Als onderzoeksinstelling bij een politiek orgaan kan het Vredesinstituut in de output en het proberen valoriseren daarvan zeer ver gaan. Het analyseren van outcome, is daarentegen politiek werk. In principe probeert het Vredesinstituut een divers publiek te bereiken, de nota's zijn gerichter geworden, met bijkomende 'fact sheets' op twee pagina's met het oog op de leesbaarheid, er zijn docuclips gemaakt van drie tot vier minuten voor wie niet aanwezig kon zijn op een presentatie enzovoort. Een nog bredere impact bereiken met het instituut zou uiteraard een goede zaak zijn.

Frank CREYELMAN,
voorzitter

Johan VERSTREKEN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CANON	Cultuurcel van het Agentschap voor Onderwijscommunicatie
EU	Europese Unie
GRIP	Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité
HFD-wapens	wapens met een historische, folkloristische of decoratieve waarde
ICT	Intra-Corporate Transferees
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand
WO I	Wereldoorlog I